

Robert Egnell

Magistern som mentor och förförare

**En studie av förhållandet mellan Gunnar Wennerbergs karaktä-
rer ur sångsamlingen Gluntarne**

Litteraturvetenskapliga institutionen

vid Uppsala universitet

A- uppsats i litteraturvetenskap

Lärare: Prof. Tore Wretö

HT 1998

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
1. INLEDNING.....	3
2. KARAKTÄRERNA.....	4
2.1 MAGISTERN.....	4
2.2 GLUNTEN	4
3. FALLSTUDIER	5
3.1 GLUNTEN ÄR DEPRIMERAD OCH LYFTS AV MAGISTERN UPP I LJUSET	5
3.2 PRAKTISK HJÄLP	7
3.3 FÖRFÖRANDE	7
4. AVSLUTANDE DISKUSSION OCH SAMMANFATTNING.....	9
KÄLL OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	10

1. Inledning

Gunnar Wennerberg skrev mellan åren 1847-1850 de 30 sånger för bas och baryton som kom att kallas ”Gluntarne”. Vid första publiceringen jublade både kritiker och sångarsverige, och han jämfördes med självaste Bellman. Wennerberg själv var betydligt mer blygsam, men faktum kvarstår att 150 år efter ”Gluntarnes” tillkomst sjungs och älskas de alltjämt. Trots att ”Gluntarne” illustrerar två uppsalastudenters liv på 1840-talet så kan fortfarande Uppsalas studenter känna igen sig i Wennerbergs träffsäkra texter. Problemen och glädjestunderna är tidlösa; tentamensångest, baler och festligheter i Eklundshof, ekonomiska bekymmer och så kallade dagenefteråkommor, är några av de ämnen som både 1840-talets och 1990-talets studenter brottas med dagligen.

Gluntarne handlar nästan uteslutande om två personer; Glunten och Magistern, och det är förhållandet mellan dessa båda jag ämnar diskutera i denna uppsats. Syftet med uppsatsen är att reda ut om Magistern hjälper eller förstör Gluntens liv under de tio åren de umgås. Med andra ord; är Magistern värdig namnet mentor, eller ligger förförare närmare till hands? Min hypotes är att Magistern är den främste läromästare Glunten kunde ha fått. Vi kommer dock se att diskussionen är betydligt mer komplicerad då studiefilosofi kommer in i bilden. Trots att musik och text i Gluntarne nästan lever i symbios med varandra har jag valt att ägna mig endast åt texterna. Några jämförelser med verklighetens Gunnar Wennerberg (Magistern) och Otto Beronius (Glunten) är inte heller aktuella. Detta dels för att begränsa arbetet, och dels för att inte säga främst, för att Wennerberg själv hävdade att en sådan jämförelse var felaktig.

Det har skrivits relativt lite om ”Gluntarne” och det som producerats är sällan ren textstudie utan ofta historiska förklaringar till sångernas innehåll samt biografier om Gunnar Wennerberg. Bland dessa har jag dock funnit några guldkorn som jag plockat med mig. Ett exempel är Einar Malms ”Ack i Arkadien”¹ som bland annat tar upp Gluntens svårmod på ett mer berättande sätt.

Texterna är hämtade ur en utgåva av ”Gluntarne” från 1969², som innehåller ett förord som Wennerberg skrev till 1880 års utgåva. Även detta förord har hjälpt mig i textstudierna. Att använda denna utgåva är ett misstag då det innebär att stavningen är normaliserad. Skillnaden är relativt stor mellan originaltexten och denna utgåva då de som bekant ligger på var

---

¹ Einar Malm, *Ack i Arkadien*, (Uppsala, 1949).

² Gunnar Wennerberg, *Gluntarne, en samling duetter för baryton och bas*, (Stockholm, 1963).

sin sida om både den första utgåvan av SAOL 1874 och den stora stavningsreformen 1906. Stavningen påverkar dock inte denna uppsats och läxan är lärd till nästa gång.

2. Karaktärerna

2.1 Magistern

Magistern är den äldre av de båda kamraterna i Wennerbergs ”Gluntarne”. Vi får aldrig veta när han kom till, eller hur länge han blev kvar i Uppsala.³ Han är helt enkelt en av stadens inventarier och skulle nog i dag kallas för en klassisk överliggare. År 1837 möter han den unge studenten Glunten och blir dennes sångar- och dryckesbroder, lärare och biktfather. Magistern har vid de bådass möte redan skaffat en mängd sorgliga erfarenheter från kamratlivet. Han har hårdnat och för länge sedan insett människolivets bedräglighet.⁴ Livsleda hade drabbat denne misantropiske student och mötet med Glunten blir en nystart i hans liv. Magistern känner igen sig i denne unge man och sympatiserar med honom. Gluntens fasta tro på framtidens livar upp magistern och han börjar tro att det kanske finns en mening med livet ändå.

2.2 Glunten

Ung, glad, öppen och oförstörd kommer Glunten till Uppsala för att snabbt ta sin examen, skaffa sig en fru och sedan börja arbeta.⁵ I hans väg står dock Magistern som för Glunten framstår som ett under av livserfarenhet och kunskap. Glunten får av denne läromästare möta en ny värld av sprit och sång i glada vänners lag. Åren går och Gluntens examen dröjer. Han genomlider ibland de depressioner som alla studenter titt som tätt drabbas av när allt tycks gå dem emot. Glunten är dock inte den filosof som Magistern trott och depressionerna är inte av samma slag som magisterns existentiella bekymmer, utan av betydligt mer praktisk karaktär.⁶ Akademiska motgångar och misslyckade tentamina är Gluntens största problem och därför får magisterns spritkurer i allmänhet motsatt effekt.

---

³ Bertil Almqvist, *Uppsalastudenten i Wennerbergsvers och Strindbergsprosa*, (Stockholm, 1926), s 68.

⁴ Almqvist, s. 68-69.

⁵ Almqvist, s. 70.

⁶ Almqvist, s 71.

3. Fallstudier

Jag har, för att uppnå en sorts struktur, valt att dela in de olika fallen i tre kategorier. Kategori ett behandlar de tillfällen då Glunten är deprimerad och med Magistern hjälp åter lyfts upp i ljuset. Kategori två behandlar de fall då Magistern bidrar med praktisk hjälp för att reda ut svåra livssituationer för Glunten. Denna kategori tangerar naturligtvis den första något. Den sista kategorin behandlar de tillfällen då Magistern medvetet eller omedvetet drar ner Glunten i fördärvet. Kategorin är döpt ”förförande” och syftar på för Glunten negativa verksamheter som Magistern lockar ut honom på. Svårigheten med denna kategori är att det är den grundläggande studiefilosofin som avgör om Magistern förför eller hjälper Glunten vid dessa tillfällen. Avslutningsvis skall jag diskutera och sammanfatta de fallstudier som nedan tas upp.

3.1 Glunten är deprimerad och lyfts av Magistern upp i ljuset

Studentlivet uppfattas ofta som underbart men då och då drabbas ändå varje student av en fruktad ångest. Studierna går dåligt, hösten är kall och studentexistentialism och suget efter att arbeta och uträtta något gnager i bakhuvudet. Glunten och Magistern känner det och Glunten som inte har intentionen att stanna i Uppsala utan längtar efter sin examen lider extra mycket. Magistern hade dock varit med tillräckligt länge för att veta hur åkomman skulle botas, precis som han själv några år tidigare blivit botad. Exemplet är hämtade ur glunt två, ”Glunten blir Juvenal”⁷,

”Ack jag är så led vid att leva i denna förpestade världen, där allting går emot, och snart vet jag ej vad som återstår mer, som kan skänka mig lindring och bot.” Magistern känner igen syndromen och försöker halvhjärtat hjälpa Glunten att se på livet från den positiva sidan, men ingenting tycks hjälpa den deprimerade kamraten. Slutligen utbrister Magistern: ”I en casus så fatal återstår ej annat val – Kära bror, bli Juvenal.” Glunten lockas inte av detta förslag med motiveringen att: ”Bleknad ros blir ej mer röd, och för mig är glädjen död.” Magistern tröttnar nu på klagandet och förklarar mycket tydligt vilken glad tillvaro en juvenal lever i:

Nej, som solen går han nyfödd upp var dag
och när stjärnorna tindra står han i vårt lag,
ler och ropar: ”Gossar, jag är er korag!
Var i er församlen, där är också jag.
Därför drickom glädjens skål i friska tag!
Då, min stackars vän, får livet nytt behag,
sorg och nöd läggs ned i glömskans sarkofag

---

⁷ Wennerberg, s 75-78.

och oss vinka fröjder utav tusen slag.
Detta avgör saken och Glunten bestämmer sig för att ansluta sig till juvenalernas glada skara.
Tillsammans brister de båda ut i en lovsång:

Hör du ej likt kända ljud?
Re'n han nalkas glädjens gud!
När han andas doftar ljuvlig vår,
torkas ögats tår,
läkas hjärtats sår.
Vad den guden är charmant! – Gutår!

De senast citerade partierna är viktiga inte bara för att de är exempel på hur Magistern lyckas omvända Glunten från de deprimerades skara till juvenalernas, utan framförallt därför att det är första gången vi får ta del av Magisterns glada men tämligen självdestruktiva livsfilosofi. Att i glada vänners lag supa ångesten under bordet med hjälp av glädjens gud, som ligger nära till hands att tolka som en skål med punsch, är förmodligen inte ens vad dåtidens läkare skulle ha föreskrivit mot ångest.

Glunt 13, ”Huru Gluntens svårmod, på ’Äpplet’, skingras av Magisterns vårfantasier”⁸, bjuder på nästa exempel och Glunten får själv illustrera sina känslor: ”Bror, jag är ledsen vid livet, just jag, ledsen vid bråket och flärden! Ingenting finnes som är mig i lag, jag tar farväl utav världen. Ja, jag vill dö, bäddas i snö, glömma hur bittert jag lider.” Magistern tar inte Gluntens drastiska beskrivning av den mycket vanligt förekommande studentångesten på särskilt stort allvar utan förklarar bara att: ”Än komma gyllene tider.” Sedan fortsätter han med följande lovsång till våren:

Snart kommer våren. Re'n vindarnas troppar
Sjungande gå över stad, över land.
Isarna brista och böljan hon hoppar,
Lekfull och fri mot sin älskade strand.
Då blir grönt i varendaste dal...
Lärkan drillar och göken han gal...
På var tuva ställs nu till en bal,
Rätt gentil för en sådan lokal.

Glunten glömmer rask bort sina bekymmer, stämmer in i sången och tar sig en sup tillsammans med Magistern. En sista melankolisk suck rinner ur Glunten då han kommer på att det är så förskräckligt långt till maj, men supen och beskrivningen av våren ”ligga just som en balsam kring såren”.

---

⁸ Wennerberg, s 135-139.

3.2 Praktisk hjälp

Som sångar- och dryckesbroder är Magistern säkert en tillgång, men det är när livserfarenhet behövs som han kan hjälpa Glunten som mest. I glunt 14, ”Gluntens vigilans”,⁹ har Glunten ekonomiska bekymmer och skall ut på en så kallad vigilans. Han beskriver sitt problem för Magistern som lovar att ge Glunten råd om han i sin tur svär på att lyda detta. Rådet är klokt om än smärtsamt och Glunten ångrar bittert att han svor. Han skall nämligen ta på sig fina kläder och besöka sin fruktade moster, fröken Hoppenrath.

I glunt 28, ”Gluntens reskassa”¹⁰, är det inför avfärden från Uppsala dags för Glunten att betala sina skulder på stadens alla krogar. Magistern blir i detta fall en mycket god revisor som framför allt bidrar med känsla för takt och ton. När Glunten vill snåla med återbetalningen med motiveringen: ”Vi ä’ goda vänner.”, så protesterar Magistern högljutt med uppläxningen: ”Kors, en sådan Jöns att tala! Ämnar du att bli kadett? Ingen vän i spel... betala!”. Glunten stämmer in: ”Mycke’ rätt!”. Magistern har levt i Uppsalas studentliv i många år och har lärt sig hur man på bästa sätt löser allehanda problem. Som mentor då Glunten hamnar i trångmål är Magistern därför ovärderlig.

3.3 Förförande

Redan vid studien av kategori ett inser man att Magisterns föregångsmannaskap inte bara skulle leda till goda resultat. Magisterns livsfilosofi är något självdestruktiv och hjälper knappast Glunten att ta sin examen. Bakfylla botas med nya fester, sång går före studier och att lämna Uppsala är väl egentligen inte nödvändigt. Desperat försöker Magistern föreviga sång- och flärdlivet. Han har dock misstagit sig på Glunten som inte alls har Magisterns romantiska läggning utan som egentligen bara vill ta sin examen så fort som möjligt och sedan ge sig av för att arbeta och skaffa familj.

I sång fem, ”Glunten på föreläsning”¹¹, framkommer tydligt Magisterns inställning till studier. I denna sång har nämligen Glunten gjort ett allvarligt försök att imponera på professorn genom att sitta längst fram på en föreläsning och lyssna intresserat. Glunten somnar dock och stör föreläsningen genom att snarka mycket högljutt. I sången berättar Glunten för Magis-

---

⁹ Wennerberg, s 140-142.

¹⁰ Wennerberg, s 229-238.

¹¹ Wennerberg, s 97-102.

tern om denna händelse och innan Glunten hunnit berätta att han bevistat en föreläsning så utbrister Magistern: ”Ja det var dumt”, och menar med andra ord att det till och med var dumt att gå dit. Vidare tycker Magistern att Glunten betett sig förskräckligt befängt som försökt imponera på professorn. Det hela slutar med att Glunten håller med Magistern och driver med sin egen löjlighet. I detta exempel är Magistern inte bara en utomordentligt dålig mentor, utan också en dålig vän som skämtar på Gluntens bekostnad. En viss skillnad i rang anas därmed i denna sång vilket kan te sig en aning förvånande då de båda sångarbröderna normalt tycks ligga på samma nivå, ålderskillnaden till trots.

Detta var ett rent förförarexempel, men oftast är det inte riktigt så lätt. Nästa exempel är från den tionde glunten, ”Dagen därpå”¹², i vilken Glunten efter en hård natt är fördärvad av ångest och bakfylla. Magistern är dock mycket nöjd över nattens festligheter och frågar Glunten om han inte kan instämma. Gluntens svar blir:

Nej, min magister,
dagen var bister,
jag är fördärvad från topp och till tå.
Hör, hur jag låter.
Se, hur jag gråter,
ack, om jag hållit mig hemma ändå!

Magistern tror givetvis att denna ångest beror på bakfyllans förödande kraft och utbrister: ”Ah, vad gör det, bara själen är nöjd?” Glunten svarar då: ”Ja, men just detta fattas med rätta, och utav ånger marteras jag svårt”.

Studentångesten drabbar Glunten som den har drabbat studenter genom alla tider just dagar som denna. Magistern har dock en lika enkel som genial medicin även mot denna själsliga åkomma: ”Du blott behöver primo en sill och secundo en sup! Se´n skall du dricka porter och hicka matlusten upp utur magens djup.” Glunten går med på förslaget med ett litet hot: ”Nå nå – concedo och jag är redo tåligt att lyda, ja, det är jag visst. Aber ponera kur´n skull´ fallera, då blir jag, fan ta mig, absolutist!”. Naturligtvis fungerade kuren – åtminstone för dagen.

Ovanstående är ett exempel som precis lika gärna kunde ha placerats i den första kategorin då den ju även är ett tydligt exempel på hur Magistern drar upp den stackars ångestfylld Glunten i ljuset. Problem uppstod en dag då Glunten anklagar Magistern för att vara en demon som ständigt lockar ut Glunten på dumheter var gång han försöker ta tag i sitt liv och

---

¹² Wennerberg, s 125-128.

sina studier. Detta sker i glunt 23 som fått namnet ”Anklagelsen”¹³. Magistern tar mycket illa vid sig och utbrister: ”Var så min vänskap dig blott till men?”. Sången avslutas med att Magistern avger ett högtidligt löfte: ”Och skall ej le förr’n han dig gratulera får till kameralen.” Även om de båda vännerna rider ut denna konflikt så är denna sång en viktig vändpunkt i ”Gluntarne”, då den påminner Magistern om det som komma skall. Det stora kalaset skall få ett slut. Glunten kommer att ta sin examen och lämna Uppsala, precis som Magisterns alla tidigare bekanta.

I den följande sången, ”Efter kameral-examen”¹⁴, försöker Glunten dra ett streck över anklagelsen genom att påpeka att den faktiskt ledde till att han tog sin examen. Skämtsamt, men med mycket sanning, tillägger han: ”Kors vad jag tycker vi sku’ kvickt avancera, om blott vi grälade lite mera!” Magistern vet vad Gluntens examen skulle leda till och står bara tyst. I slutet av Gluntarne lämnar Glunten mycket riktigt Uppsala efter att han tillsammans med Magistern firat ordentligt med examenssexa och bal. De skiljs som vänner men i sista sången, ”Magisterns monolog, efter Gluntens avresa från Alsike”¹⁵, kommer ändå Magistern bitterhet fram: ”Ack, vad vårt liv är eländigt...Nämn en sällhet som varar beständigt!”

4. Avslutande diskussion och sammanfattning

Jag vill nu återknyta till den ursprungliga frågan om Magistern är värd titeln mentor, eller om han istället bör kallas förförare. Jag hoppas att uppsatsen visat att frågan inte riktigt är så enkel som den vid första anblick kan tyckas. Några ytterligare frågor bör besvaras för att underlätta diskussionen. Vad skulle Glunten ha gjort om han inte sprungit på Magistern? Hur är det meningen att studietiden skall se ut? Skall det vara en tid av sång och fest, eller en tid av hårt studerande för att snabbt ta en examen och ge sig ut i arbetslivet? Objektiviteten får ta ett kliv åt sidan då jag fortsätter diskussionen med mina personliga åsikter. Svaret på den sista frågan är enligt mig att det gäller att finna den berömda ”gyllene medelvägen” och på så sätt kombinera nöjesliv och studieliv. Med detta som utgångspunkt kan både Gluntens och Magisterns studiefilosofier underkännas. Magistern är ett hopplöst fall som valt att föreviga studentlivet och är därför ointressant. Däremot Glunten, som tog tio år på sig att ta sina kameralexamen, kan med rätta säga att det är Magisterns fel att det tog så lång tid. Frågan är då bara hur roligt

---

¹³ Wennerberg, s 190-191.

¹⁴ Wennerberg, s 191-194.

¹⁵ Wennerberg, s 247.248.

Glunten hade haft under sina studieår och hur mycket han egentligen hade lärt sig om livet om han inte mött Magistern.

Magistern trodde, då han träffade Glunten, att han funnit en själsfrände som precis som han själv skulle stanna i Uppsala för evigt. Han misstog sig dock på Gluntens livsfilosofi vilket han i hårda ordalag fick höra i ”Anklagelsen”. Naturligtvis var Magistern medveten om att han påverkade Glunten studier negativt, men då han trodde att Glunten i grunden var som han själv var ju avsikten bara att rädda Glunten undan studiehysterin som så lätt drabbar studenter. Uppsalalivet var enligt Magistern till föra avnjutas och det handlade bara om att få Glunten att inse detta faktum. Därför kan inte Magistern kritiseras för sina avsikter vid förförandet.

Det går dock inte att bortse från att Magistern var en förförare som direkt orsakade Gluntens mycket långa resa mot examen. Jag påstår dock att detta var det bästa som kunde hända Glunten och vill därmed slå fast min hypotes. Glunten tog till minsann till slut sin examen och hade dessutom mycket roligt på vägen. Han fick utveckla sin musikaliska ådra, smaka på andra livsfilosofier och inte minst träffa många intressanta människor. Kort sagt fick han tack vare Magistern inte bara en examen utan även en lektion i självaste livet.

Full av fräckhet vill jag avsluta uppsatsen med att ge en känga åt många av dagens studenter som tycks ha glömt bort den glada sidan av studentlivet och istället bara skyndar mot sin examen. Vi skulle alla behöva en mentor lik ”Magistern” för att bättre ta tillvara vår tid i Uppsala.

Käll och litteraturförteckning

Almquist, S. (1917), Wennerberg Hans tid och hans gärning. Stockholm.

Almqvist, Bertil (1926), Uppsalastudenten i Wennerbergsvers och Strindbergsprosa. Stockholm.

Malm, Einar (1949), Ack, i Arkadien. Stockholm.

Svensson, Sven G. (1987), Gunnar Wennerberg. Stockholm.

Wennerberg, Gunnar (1963), Gluntarne En samling duetter för baryton och bas. Stockholm.